

INVASIVA FRÄMMANDE ARTER

ANEBY
KOMMUN

Invasiva arter

Med invasiva främmande arter menar man arter som introducerats till områden utanför sitt ursprungliga utbredningsområde, som sprider sig av egen kraft och som orsakar problem i ekosystemen de introducerats till. De kan handla om att de konkurrerar ut inhemska arter eller försämrar ekosystemens funktion. De och kostar dessutom årligen enorma summor i bekämpningsåtgärder, minskad produktion och förstörd egendom. Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald i världen idag.

Främmande arter importereras eller kommer med som fripassagerare i gods och transporter. När de väl kommit in i landet kan de hamna i naturen på olika sätt: genom att de avsiktligt sätts ut i naturen eller genom spridning från trädgårdar, i samband med anläggning av vägar och utemiljöer då man flyttar jordmassor, och från olika näringar som hanterar växter eller djur.

Vårt allt varmare klimat gör att fler och fler arter klarar av att överleva i det vilda. Därför måste vi vara försiktigare än någonsin så att vi inte av misstag råkar sprida invasiva arter till naturen.

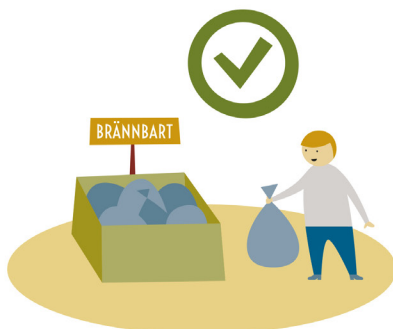

Så påverkas människor och natur. Invasiva främmande arter skadar naturen så att ekosystem och dess funktioner som vi är beroende av rubbas. De har också effekter som gör det svårare för oss att vistas i naturen, till exempel kan invasiva främmande växter göra det omöjligt att bada, fiska och åka båt.

Om vi inte lyckas stoppa de invasiva främmande arterna kommer det kosta oss stora summor. Förutom rena bekämpningskostnader kan arterna allvarligt skada förutsättningar för de areella näringarna, med ekonomiska förluster som följd. En del invasiva främmande arter medför hälsoproblem genom att till exempel orsaka allergier och hudskador.

MARKÄGARES ANSVAR

Om du ska köpa, ge bort eller plantera växter, välj växter som inte tar över och blir invasiva. Fråga din växthandlare vilka växter som du kan köpa utan risk. Var försiktig när du hanterar växter eller jord, så att du inte råkar sprida frön och växtdelar som kan föröka sig. Om du upptäcker en invasiv främmande växt på din tomt, ta bort den innan den tar över! Det är viktigt att hantera avfallet på rätt sätt så att inte

bekämpningen blir en spridning. Lämna eller släng därför aldrig främmande växter i naturen. Förpacka trädgårdsavfall som kan innehålla invasiva främmande arter i dubbla plastsäckar när du tar dem till återvinningscentralen. På kretsloppsgården ska detta avfall slängas i brännbart. Fråga personalen om du är osäker, eller om ditt avfall innehåller stora mängder jord.

FÖRBUD FÖR EU-LISTADE ARTER

Sedan år 2016 har det funnits en EU-förteckning över invasiva främmande arter som är av betydelse för hela EU och som omfattas av en rad förbud. Detta får du inte göra med arter som finns upptagna på EU:s förteckning:

- Importera
- Sälja
- Odlas
- Föda upp
- Transportera
- Använda
- Byta
- Släppa ut i naturen
- Hålla levande

Nu pågår ett arbete med att ta fram en nationell förteckning över invasiva främmande arter som är av särskild betydelse för Sverige. Detta görs främst för att

kunna vidta åtgärder för arter som är ett problem i Sverige men som inte omfattas av EU-förteckningen och därmed får säljas och spridas trots de problem de kan skapa.

Du har bara lagstadgad skyldighet att hindra spridning av de EU-listade arterna. Men Naturvårdsverket uppmuntrar alla att bidra i arbetet med att stoppa införsel och spridning även av andra invasiva främmande arter.

RAPPORTERA

Det är till stor hjälp att du rapporterar till myndigheterna när du hittar en invasiv främmande art. Det kan bidra till att stoppa spridningen innan arten har hunnit orsaka någon skada. Invasiva främmande växter rapporteras in till Artportalen via www.invasivaarter.nu.

Parkslide & Jätteslide

REYNOUTRIA JAPONICA & FALLOPIA SACHALINENSIS

Parkslide har asiatiskt ursprung och den introducerades i Sverige som en trädgårdsväxt. Den finns idag spridd främst i landets södra delar. Den förväntas öka i Sverige med ett varmare klimat. Parkslide förväxlas ofta med jätteslide, *Fallopia sachalinensis*, en växt som också är invasiv och som bekämpas på samma sätt som parkslide.

Parkslide blir mellan 50 och 250 cm hög, jättesliden något högre. Det räcker med 0,7 g rotbit för att ett helt nytt bestånd ska uppkomma varför stor försiktighet krävs vid grävning i närheten av parkslide/jätteslide. Jordmassor 7 meter runt och 4,5 meter under ett bestånd bör behandlas som förorenat då rötterna kan sträcka sig så långt.

Parkslide/jätteslide omfattas idag inte av någon lagstiftning men eftersom de är mycket invasiva rekommenderar Naturvårdsverket att man avstår från att plantera dem och försöker förhindra att de sprider sig om man har dem på sin mark.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Snabbväxande med djupgående rötter och bildar täta bestånd. Tränger ut inhemska växtarter, särskilt i fuktiga och näringsrika miljöer. Förändrar hela ekosystem.
- Ekonomi: Begränsar möjligheten till markanvändning. Kan med sina kraftiga och djupa rötter tränga in i byggnader och vattenledningar.

VAD KAN JAG GÖRA?

Undvik att plantera parkslide i din trädgård och förhindra att arten sprids i naturen. Parkslide är svår att bekämpa och enklast är att göra det medan plantan är liten. Det krävs ofta en kombination av metoder och insatser under flera år.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING

- Klipp ner parksliden minst 4 gånger per säsong.
- Behandla med växtgift (ex glyfosat) i slutet av säsongen. (Tillstånd från Länsstyrelsen behövs om växtgift ska användas närmre än 6 m från vattendrag.)
- Eventuellt täcka med åldersbeständig markduk som täcks med rena massor, 7 meter längre ut än yttersta plantan.
- Vid förflyttning av växtdelar, försluta transportkärlet väl.
- Släng aldrig parkslide i komposten eller i återvinningsstationens fack för trädgårdsmaterial. Parkslide ska läggas i förslutna påsar i brännbart.
- Vid grävning bör man undvika att flytta runt jordmassor. De läggs tillbaka där de grävts upp.
- Maskiner, redskap och skor som använts vid grävning och frakt bör sköljas av innan man lämnar platsen.

På motsatt sida: Bestånd av parkslide på järnväggsgatan i Aneby tätort.

Överst t.h: På hösten vissnar bestånden ner.

Mitten t.h: Parkslide i blom.

Nederst t.h: Stjälkar och blad. Stjälkarna är rödaktiga vid noderna.

Jätteloka

HERACLEUM MANTEGAZZIANUM

Jättelokan kommer urstrungligen från västra Kaukasus. Den har nu stor spridning i hela landet.

Jättelokan blir vanligtvis 2-3 m hög. Den trivs i fuktiga områden men är särskilt påtaglig i miljöer som är påverkad av människor. En enda blomställning kan innehålla uppemot 50 000 frön. Den sprids ofta oavsiktligt med människor eller fordon som har arbetat i jord som innehåller frön eller genom förflyttning av jordmassor som innehåller frön. Djur och vatten kan också föra med sig frön till ett större område. Fröna kan överleva 5 år i marken. Jättelokan kommer troligtvis öka i spridning i Sverige i och med ett varmare klimat med fler översvämningar.

Jättelokan är listad på EU:s förteckning

över invasiva, främmande arter. Den är därmed förbjuden att importera, sälja, odla, transportera, använda, byta och plantera.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Bildar täta bestånd, utkonkurrerar andra växter om plats och solljus. Har stor påverkan på näringstillgången i jorden.
- Ekonomi: Begränsar markanvändning.
- Dessutom: I kombination med solljus kan ämnen i växtsaften orsaka svåra blåsor på huden. Begränsar möjligheten att använda rekreationsområdet. Ökar erosionsrisken av jordar vintertid.

VAD KAN JAG GÖRA?

Om du har jätteloka på din mark är du skyldig att bort arten där den finns och förhindra att den sprids. Bekämpa arten metodiskt genom att ta bort fröställningar kontinuerligt, under många år till dess att fröbanken i jorden är utarmad. Växtrester körs i slutna påsar till återvinningscentralen där de slängs i brännbart.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING

- Vid bekämpning ska skyddsutrustning för hud och ögon användas då växtsaften kan orsaka brännskador på huden.
- På små plantor skärs växtstammen av minst 10 cm under jordytan 2-3 gånger under växtsäsongen.
- Avskurna växtdelar ska brännas.
- Slätter med lie kan utföras vid plantor 0,5 m höga, flera gånger per säsong. Viktigt är att slå innan blommor bildats till förställningar.
- Jordbearbetning med hjälp av jordfräs eller plöjning kan användas i områden där jättelokan helt dominerar.
- Kemisk bekämpning får endast utföras med tillstånd och endast på platser med besvärlig terräng, som exempelvis branta sluttningar.
- Bekämpningsinsatser bör följas upp under minst sju år.

På motsatt sida: Bestånd av jätteloka i naturen.

Överst t.h: Blomställning.

Mitten t.h: Jättelokans fröställning. En enda blomställning kan innehålla uppemot 50 000 frön.

Nederst t.h: Bladverket.

Jättebalsamin

IMPATIENS GLANDULIFERA

Jättebalsaminen kommer ursprungligen från västra Himalaya. Den finns nu etablerad i förvildade bestånd i nästan hela Sverige.

Jättebalsaminen bildar täta, höga bestånd som skuggar ut all annan växtlighet. Den växer vanligtvis i fuktiga, näringsrika marker. Förökningen sker med frön som vanligen spridas med vatten eller jordförflyttning. En planta kan ha 500-800 frön

i kapslar som ”exploderar” och sprätter iväg fröna vid beröring. Växten bedöms bli invasiv i landet med förväntade klimatförändringar.

Jättebalsamin är listad på EU:s förteckning över invasiva, främmande arter. Den är därmed förbjuden att importera, sälja, odla, transportera, använda, byta och plantera.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Bildar täta bestånd, utkonkurrerar andra växter om plats och solljus. Konkurrerar med andra växter om pollinering vilket kan leda till en minskning av den ursprungliga vegetationen. Förändrar näringsomsättningen i marken, vilket försvårar återväxten av de ursprungliga växterna.
- Ekonomi: Bestånd av jättebalsamin orsakar troligen ökad erosion p.g.a. att den konkurrerar ut andra växter och lämnar marken blottad under vintern. Den begränsar tillgång till fiske och annan rekreation i vattendrag.

På motsatt sida: Bestånd av jättebalsamin.

Ovan: Bestånd av små plantor.

T.h: Stjälkar och bladfästen.

VAD KAN JAG GÖRA?

Bekämpa arten metodiskt genom att ta bort slå kontinuerligt, under flera år. Växtrester körs i slutna påsar till återvinningscentralen där de slängs i brännbart.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING:

- Jättebalsaminen ska slås innan den blommar och sätter frö.
- Återkom till samma område senare under växtsäsongen och även följande år för att ta bort växter som har grott från frön i marken.
- Var försiktig vid hantering av växten, frön och jordmassor som kan innehålla frön.

Blomsterlupin

LUPINUS POLYPHYLLUS

Lupinen kommer ursprungligen från Nordamerika. Den har förts in som trädgårdsväxt och säljs fortfarande som frö eller planta. Den finns etablerad i större delen av landet.

Blomsterlupin är ca 50 till 120 cm hög och bladen har långa bladskåft. Blommorna sitter i en ensam lång klase. Blomfärgen varierar men är vanligen blå, rosa, vita eller violetta.

Blomsterlupinen sprids huvudsakligen via frön som kastas ut explosivt från frökapslarna, och kan på så vis spridas flera meter. Fröna kan sedan ligga i fröbank upp till 70 år. Den kan även sprida sig i marken via krypande rhizom (underjordiska stamdelar). Blommorna hos blomsterlupin pol-

lineras huvudsakligen av humlor (trots att de inte producerar någon nektar). Växten vissnar ner under vintern och övervintrar med knoppar under jord.

Blomsterlupinen har spridit sig framförallt längs vägkanter och järnvägar och är vanligt förekommande i andra öppna skräpmarker med väl-dränerade jordar, såsom banvallar och grustag. Arten förekommer numera också på hyggen och i öppna tallskogar.

Blomsterlupin omfattas idag inte av någon lagstiftning, men eftersom de är mycket invasiva rekommenderar Naturvårdsverket att man avstår från att plantera dem och försöker förhindra att de sprider sig om man har dem på sin mark.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Konkurrerar ut inhemsk vegetation genom sitt växtsätt. Påverkar jordens näringsinnehåll genom kvävefixering vilket förändrar den ursprungliga vegetationen på platsen. Påverkar pollinerare genom att de hellre besöker blomsterlupin än inhemska blommor, trots att lupinen inte innehåller någon nektar.
- Ekonomi: Kan försämra kvaliteten på betesmarker och foder.
- Dessutom: Allergiframkallande och giftig för människor och boskap.

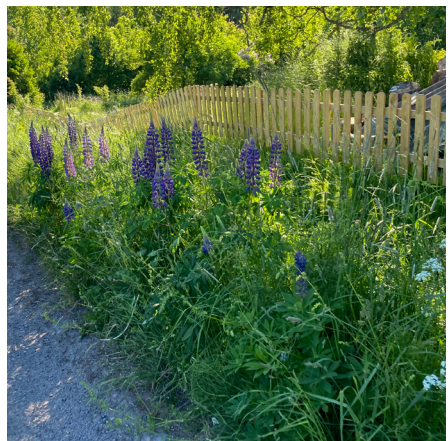
VAD KAN JAG GÖRA?

Bidra gärna till att bekämpa blomsterlupinen genom att ta bort den från din mark. Du kan också plocka stora buketter av lupiner som växer i vägrenar. Buketten slängs sedan i brännbart.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING

- Slå lupiner innan de sätter frö, slå gärna flera gånger på en växtsäsong.
- Är ett mindre område drabbat kan du dra upp blomsterlupinen och ta bort hela växten.
- Återkom till samma område senare under växtsäsongen och även följande år för att ta bort växterna som har grott från fröna i marken.
- Var försiktig vid hanteringen av arten. Kompostera inte växtavfallet.

På motsatt sida: Monokultur av lupiner.

Överst t.b: Fröställning.

Mitten t.b: Frösådd planta.

Nederst t.b: Spridning från trädgård till naturen,

Gul Skunkkalla

LYSICHITON AMERICANUS

Gul skunkkalla är en storvuxen kallaväxt från Nordamerika som trivs i strandnära miljöer och våtmarker såsom alkärr, diken och sumpmark. Då den är mycket invasiv och sprider sig till miljöer som ofta är ostörda och naturliga är skadorna den kan orsaka omfattande. Några fynd av gul skunkkalla finns ännu inte registrerat i Aneby kommun, men den finns i angränsande kommuner. Då spridningen än så länge är begränsad så finns möjlighet att på sikt utrota den i landet.

Växten har 30 till 150 cm avlänga, blanka blad. Den kan växa i stora bestånd och blommor vanligtvis i maj med gula blommor. Blommorna har ett skålformat hölsterblad runt blomkollen. Kollen har små gulgröna blommor som luktar kvalmigt.

Efter blomningen bildas grönaktiga bär på blomkollen.

Spridningen till naturen har framför allt skett genom dumpning av trädgårdsavfall och genom fröspridning. I sin naturliga miljö sprider den sig både vegetativt, genom långsam tillväxt av jordstammen eller med avbrutna stamdelar, och med sina talrika frön (omkring 1 000 per blomställning). Gul skunkkalla har en långlivad fröbank (minst sex till åtta år), och plantan kan bli över 80 år gammal.

Gul skunkkalla är listad på EU:s förteckning över invasiva främmande arter, vilket innebär att den är förbjuden att importera, sälja, odla, transportera, använda, byta och sätta ut i naturen.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Varje planta av skunkkallan kan ta upp till en kvadratmeter markyta i anspråk. Arten kan bilda stora bestånd som konkurrerar ut all annan naturlig vegetation. Längs vattendrag finns en stor risk för spridning.

VAD KAN JAG GÖRA?

Plantera inte gul skunkkalla i din trädgård eller nära vattendrag. Rapportera in bestånd om du hittar sådana i naturen. Gräv bort förvildade bestånd av gul skunkkalla och förhindra spridning av arten. Växten sprids med fröer och rotskott, särskilt längs vattendrag.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING

- Bestånd av gul skunkkalla inklusive dess rotstammar bör grävas bort direkt, för att förhindra spridning. Inga bitar av rotstammen får lämnas kvar. Mindre rottrådar kan lämnas om de förblir i mörker. Nås de av ljus kan de ge upphov till nya plantor.
- Bekämpning kan göras under hela växtsäsongen, men bästa tiden är vår och tidig sommar när plantorna fortfarande är små och innan de börjar fröa.
- Ta hand om rötter och eventuella frön på lämpligt sätt då de kan ge upphov till en ny planta.
- Lägg inga växtdelar på trädgårdskomposten! Bränn dem eller släng i brännbart på Kretsloppsgården.

På motsatt sida: Skunkkalla i naturen.

Överst t.h: Blomkolvar

Nederst t.h: Hav av småplantor av skunkkalla på våren.

Kanadensiskt Gullris

SOLIDAGO CANADENSIS

Kanadensiskt gullris är en flerårig ört som kommer från östra Nordamerika. Växten kan bli upp till två meter hög och har en stor spridningsförmåga. Arten har en tendens att invadera och sprida ut sig på öppna sandrika och näringsfattiga torrängar, stäppmiljöer och ruderatmarker, där inhemska lågvuxna och konkurrenssvaga växter annars skulle växa. Från hösten 2021 kommer arten vara möjlig att rapportera i artportalen.

Arten blir ca 50–200 cm hög och kännetecknas av de otaliga, små och gula blomkorgarna som sitter på grenar i toppen på växten. Bladen sitter direkt på stammen och är långsmala, sågtandade och cirka 20 cm långa. Det är vanligt att arten snabbt bildar stora bestånd där den etablerats.

Kanadensiskt gullris kan växa på många olika sorters marker och klarar av olika nivåer av näring och fuktighet. Detta gör att den kan växa i allt från fuktiga strandskogar till torra sanddytor. Den är dock vanligast i vägkanter, på banvallar, övergivna fält och i andra miljöer som är tydligt påverkade av människan.

Kanadensiskt gullris sprids främst med frön, men små fragment av jordstammen kan också slå rot. Jordmassor från platser där arten vuxit är därför också en spridningskälla. Eftersom jordstammen eller rötter kan följa med upp när man slår av växten kan maskiner som används vid slåtter också vara en spridningskälla, även om man inte slår när växten är i frö.

NEGATIVA EFFEKTER

- Biologisk mångfald: Kanadensiskt gullris sprider sig lätt ut till torra marker och konkurrerar där ut inhemska lågväxande arter. Dessa typer av växter har redan minskat mycket de senaste 100 åren beroende på förändringar av markanvändningen, vilket gör att hotet från kanadensiskt gullris blir allvarligt.

VAD KAN JAG GÖRA?

Plantera inte kanadensiskt gullris i din trädgård. Gräv bort förvildade bestånd. Slå växten innan blomning för att förhindra frösättning. Dumpa inte trädgårdsavfall i naturen.

RIKTLINJER FÖR BEKÄMPNING

- För mindre bestånd är det effektivt att gräva upp hela plantan. Slätter två gånger under varje växtsäsong kan vara en effektiv metod där växten är mer spridd.
- Ta hand om rötter och eventuella frön på lämpligt sätt då de kan ge upphov till en ny planta.
- Lägg inga växtdelar på trädgårdskomposten! Bränn dem eller släng i brännbart på Kretsloppsgården.

På motsatt sida: Kanadensiskt gullris tar över ängsmark.

Överst t.h: Växten i blom.

Mitten t.h: Kanadensiskt gullris i vägkant.

Nederst t.h: Närbild på växtens blad.

Vresros

ROSA RUGOSA

Vresrosen är en storväxt mycket hårdig buske som klarar av både bränning, perioder av torka, höga temperaturer och sandtäckning. Rosen sprids med underjordiska löpare, men också med hjälp av frukterna (nyponen) som sprids med vatten eller fåglar längre sträckor.

Smal Vattenpest *Foto: S. Eriksson*

ELODEA NUTTALLII

Damm- och akvarieväxt som spridits ut i vattendrag där den skuggar botten och förändrar ekosystemen. Smal vattenpest kan förväxlas med vattenpest (*elodea canadensis*). Båda är invasiva arter med liknande effekter som ska hanteras på samma sätt.

Sjögull

Foto: P. Olsson Sholtz

NYMPHOIDES PELTATA

Snabbväxande, bildar täta bestånd som minskar vatten- och ljusinflödet. Minskar syretillgången vid bottenarna då växtmaterialet bryts ner. Konkurrerar om utrymme och solljus med bottenlevande arter. Begränsar möjligheten till användning av vatten för bl.a. fiske och båttrafik.

Vill du veta mer?

Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se

Aneby kommuns hemsida www.aneby.se

Samhällsbyggnadsavdelningen

0380-461 00

samballsbyggnad@aneby.se